

Paulina Radzik

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Ekonomii
Katedra Analiz i Prognozowania Rynku Pracy
paulina.radzik@edu.uekat.pl

PROBLEM BEZROBOCIA KOBIEC W HISZPANII NA PRZYKŁADZIE KATALONII I ANDALUZJI

Streszczenie: Artykuł podejmuje temat problemu rynku pracy, z którym w ostatnich latach zmagają się Hiszpania. Wyjaśnione zostały przyczyny wysokiego poziomu bezrobocia, a stosowne wskaźniki publikowane przez urząd statystyczny Hiszpanii oraz przez Eurostat zostały poddane analizie. Uwaga skupiona została na braku pracy dla kobiet oraz działaniach podejmowanych w celu zmiany tak trudnej sytuacji. Zasadniczym celem artykułu jest analiza stanu i struktury bezrobocia w Hiszpanii, a także ocena sytuacji kobiet na rynku pracy w dwóch regionach: Katalonii i Andaluzji. Problem bezrobocia w Hiszpanii jest niezwykle istotny i niestety, w sposób bardzo negatywny, wpływa na poziom niemal wszystkich wskaźników ekonomicznych, świadczących o rozwoju społeczno-gospodarczym.

Słowa kluczowe: rynek pracy, bezrobocie, Katalonia, Andaluzja.

JEL Classification: J11, J16, J71.

Wprowadzenie

Współczesny świat boryka się z wieloma problemami zarówno ekonomicznymi, społecznymi, jak i środowiskowymi. Jedną z trudności, z którymi przychodzi nam się obecnie zmierzyć, jest m.in. zjawisko bezrobocia. Konieczne staje się więc podejmowanie działań, mających na celu zahamowanie wzrostu liczby osób pozostających bez pracy oraz przeciwdziałanie jego negatywnym skutkom. Na kondycję rynku pracy ma wpływ wiele czynników. Zmiany w jednym obszarze życia danej społeczności powodują większe lub mniejsze wahania wskaźników na rynku pracy, których skutkiem są określone zmiany w gospodarce danego kraju.

Celem przedstawionego artykułu jest analiza stanu i struktury bezrobocia Hiszpanii, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet w dwóch regionach: Katalonii i Andaluzji. Niewątpliwie problem bezrobocia w Hiszpanii został już niejednokrotnie opisywany, jednak warto podjąć dyskusję na temat sytuacji kobiet na rynku pracy w tym kraju. Obserwowany wzrost ich przedsiębiorczości pozwala przypuszczać, iż kobiety stosunkowo dobrze radzą sobie w kwestii zatrudnienia bądź samozatrudnienia, a ich sytuacja niekoniecznie jest gorsza niż mężczyzn. Postawiona została następująca hipoteza, która zakłada, iż kobiety w Hiszpanii w dwóch wybranych do badania regionach radzą sobie lepiej niż mężczyźni, czego wyrazem jest wzrost współczynnika aktywności zawodowej oraz większa dynamikę wzrostu zatrudnienia w badanym okresie od 2005 do 2015 r.

Każdy region w Hiszpanii stanowi wspólnotę autonomiczną, tzw. *Comunidades Autónomas*, która posiada niezależność m.in. w takich kwestiach, jak szkolnictwo czy podatki. Dane dotyczące wskaźników ekonomicznych, którymi są stopa bezrobocia oraz współczynnik aktywności zawodowej, są odmienne w wybranych dwóch regionach, stanowią więc rzeczywisty obraz stanu hiszpańskiego rynku pracy. Z uwagi na przemiany i tendencje demograficzne, kobiety na rynku pracy tworzą niezwykle ważną, a jednocześnie niedocenioną grupę. Niejednokrotnie spotykają się one z wieloma trudnościami w sferze aktywności zawodowej. Jednak coraz częściej w programach rządowych czy dokumentach instytucji Unii Europejskiej można znaleźć uwagi o konieczności aktywizacji oraz potrzebie ograniczenia form dyskryminacji kobiet w sferze zawodowej. Świadczy to o istotności i trafności przeprowadzonych badań w tym obszarze.

Dane statystyczne pozyskane do analizy pochodzą z Europejskiego Urzędu Statystycznego Eurostat, dodatkowo z Instituto Nacional de Estadística, España oraz Instytutu Statystycznego Katalonii. Zakres czasowy obejmuje lata od 2005 do 2015 r. Granice szeregu czasowego zostały wybrane z uwagi na chęć wskazania dynamiki opisywanych zjawisk w ostatnich jedenastu latach.

1. Problemy rynku pracy w Hiszpanii

Hiszpania do Europejskiej Unii Gospodarczej i Walutowej przystąpiła 1 stycznia 1999 r., natomiast euro jest walutą narodową od 1 stycznia 2002 r. i zastąpiło peseta hiszpańskiego [Wach, 2007, s. 214]. Tendencje demograficzne w Hiszpanii prezentują „model śródziemnomorski”, tzn. przyrost naturalny jest dodatni, ale na niewysokim poziomie. Uważa się, iż pomimo że Hiszpania jest

krajem relatywnie młodym w odniesieniu do pozostałych państw Unii Europejskiej, to szybko się zestarzeje. Zakłada się, że w 2050 r. ludzie powyżej 65. roku życia przekroczą 30% liczby wszystkich mieszkańców kraju [Chorągwicka, 2006, s. 53]. Poważnym problemem, z którym musi współcześnie zmierzyć się Hiszpania, jest dostrzegalna regionalizacja wpływająca na spójność całego państwa. Niestety, kraj ten jest niezwykle zróżnicowany, tak pod względem kultury, tradycji, jak i sytuacji gospodarczej. Skutkiem tej niejednorodności jest duża atrakcyjność turystyczna państwa, jednakże przysparza to wiele problemów, m.in. w procesie przeprowadzania różnorodnych reform.

Kolejnym istotnym aspektem, wpływającym na obecne problemy ekonomiczne, jest sytuacja demograficzna Hiszpanii. Okres tzw. baby boom w Hiszpanii miał miejsce w okresie między 1955 a 1974 r. Znaczny wzrost liczby urodzeń spowodowany był poprawą warunków sanitarnych, stabilną sytuacją polityczną państwa i lepszymi warunkami życia całego społeczeństwa. Śmierć generała F. Franco w roku 1975 zapoczątkowała falę negatywnych zjawisk w Hiszpanii. Znacznie wzrosło bezrobocie, a ceny mieszkań osiągnęły, niespotykany wcześniej, bardzo wysoki poziom. Natychmiast znalazło to odzwierciedlenie w wartości przyrostu naturalnego. Warto zaznaczyć, że od tego momentu kobiety mogły w końcu zdobyć wyższe wykształcenie, co wcześniej było zabronione. W czasach dyktatury generała Franco dziewczynki miały zakaz uczenia się i nabywania umiejętności, które w przyszłości pozwoliłyby im na wysokie zarobki. Miały być przede wszystkim dobrymi żonami. To właśnie w Hiszpanii do śmierci generała Franco obowiązywało prawo nazywane *permiso marital*, które nakazywało kobietom absolutną zależność od męża [www 1]. Kiedy Hiszpanki mogły już swobodnie się kształcić, w znakomitej większości rezygnowały lub odkładały w czasie decyzję o poczęciu dziecka. Wiele z nich, podobnie jak w innych krajach Europy, decydowało się na macierzyństwo dopiero w momencie osiągnięcia pewnej, dobrze płatnej pracy. Przez to właśnie, podobnie jak w innych europejskich państwach, nie jest zaspokojona potrzeba zastępowalności pokoleń.

Rynek pracy w Hiszpanii zdeterminowany jest nie tylko niekorzystną sytuacją demograficzną, ale przede wszystkim przemianami gospodarczymi, które dokonały się w latach 70. XX w. Na szczególną uwagę zasługuje dziesięć lat pomiędzy 1975 a 1985 r., ponieważ to w tym okresie Hiszpanie zetknęli się z poważnym problemem, którym było wówczas rosnące bezrobocie. Wcześniej odsetek osób pozostających bez pracy nie przekraczał 4%, ale po upływie wyżej wymienionych dziesięciu lat sytuacja uległa znacznemu pogorszeniu. Bezrobocie wynosiło wówczas już ponad 21% i stało się palącym problemem dla ówczes-

snego rządu. Przemiany ustrojowe doprowadziły do likwidacji wielu miejsc pracy. Po roku 1985 nastąpił znaczny wzrost PKB i rozwój rynku pracy, ale niestety bezrobocie utrzymywało się nadal na bardzo wysokim poziomie. Można wskazać dwa powody zaistniałej sytuacji:

- wyraźne zwiększenie się liczby osób w wieku produkcyjnym oraz
- znaczny wzrost aktywności zawodowej kobiet (wcześniej wskaźnik aktywności kobiet w Hiszpanii był zdecydowanie poniżej średniej państw Wspólnoty Europejskiej) [www 2].

Niektórzy analitycy rynku dopatrują się także przyczyny w braku dopasowania kompetencji pracowników do nowo powstających stanowisk pracy. Reformy przeprowadzone przez rząd, związane z prawem pracy i formą zawierania umów, spowodowały nieznaczny wzrost zatrudnienia. Odczuwalną poprawę na rynku pracy przyniosło dopiero obniżenie cen ropy naftowej, która dla tego właśnie kraju stanowiła główne źródło zasilania oraz energii. Następnie wejście do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej pozwoliło otworzyć się na zewnętrzne rynki i w konsekwencji doprowadziło do zwiększenia poziomu zatrudnienia, jak również spadku bezrobocia do poziomu sprzed 1975 r. Niestety, po tym dobrym dla Hiszpanii okresie poziom bezrobocia znów zaczął powoli wzrastać. Warto zauważyć, że wówczas zasiłki dla bezrobotnych w tym kraju były najwyższe w Europie, co dodatkowo demotywoowało Hiszpanów do podjęcia pracy zarobkowej. Nawet wprowadzone przez rząd José María Aznar Lópeza reformy, zakładające obniżenie niezwykle wysokiego poziomu zasiłków, nie poprawiły sytuacji [Choraǳwicka, 2006, s. 31].

Ogromny kryzys, z którym przyszło się zmierzyć Hiszpanii, miał miejsce w latach 1992-1994. I chociaż trwał krótko, to jego konsekwencje były ogromne – poziom bezrobocia w tamtym czasie wynosił ponad 24%. Wiele osób należało do grupy tzw. bezrobotnych długoterminowych, którzy zniechęceni brakiem zatrudnienia w długim okresie, zupełnie zaprzestali poszukiwania pracy. Dodatkowo osoby bezrobotne często posiadały co najwyżej wykształcenie podstawowe, więc były zupełnie nieprzygotowane do pracy w nowo powstających przedsiębiorstwach, wprowadzających najnowsze technologie w sposób produkcji lub w struktury organizacji. Niski poziom motoryczności dodatkowo zmniejszał szanse na zatrudnienie. Awersja do zmiany miejsca zamieszkania spowodowana była przede wszystkim:

- przywiązaniem do obecnego miejsca, w którym dana jednostka żyła,
- niechęcią rozłąki z rodziną i przyjaciółmi,
- brakiem możliwości kupna lub wynajmu lokalu mieszkalnego w nowym miejscu.

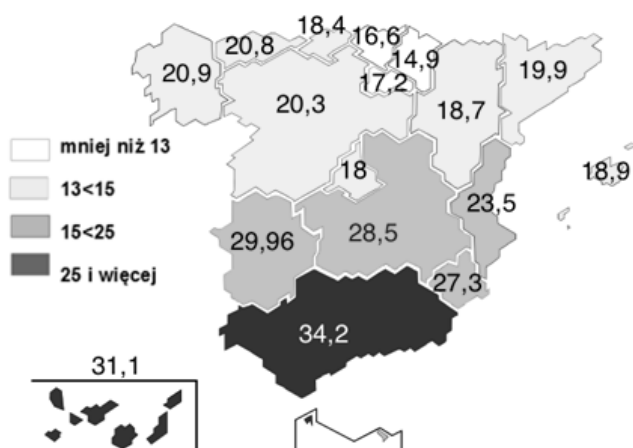
Druga połowa lat 90. przyniosła w końcu poprawę – nowe miejsca pracy i wzrost wydajności spowodowały wzrost PKB. Niestety liczba osób bezrobotnych nadal pozostawała wysoka, ponieważ przy jednoczesnym powiększeniu się bazy ofert zatrudnienia wzrosła znacznie grupa ludzi poszukujących pracy. Dodatkowo poważnym problemem były i nadal są wcześniej wspomniane „osoby zniechęcone”, których zachowania są zmienne oraz trudne do przewidzenia, co powoduje zachwiania na rynku pracy. Istotny problem, który występuje w Hiszpanii, dotyczy regionalnego zróżnicowania poziomu bezrobocia. Siedemnaście regionów oraz dwa niezależne miasta (Ceuta i Melilla) różnią się znacząco od siebie w wielu kwestiach, m.in. jeśli chodzi o kulturę, język, historię, jak i szeroko pojętą gospodarkę. Najtrudniejszą sytuację na rynku pracy odnotowuje się w Andaluzji, ale już znacznie lepszą w Katalonii czy Madrycie [Choraągwicka, 2006, s. 44]. Różnice regionalne są ogromne, dlatego od chwili przystąpienia Hiszpanii do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej podejmowane są działania mające na celu wyrównanie dysproporcji. Prawdopodobnie potrzeba jeszcze wielu lat, aby można było powiedzieć, że jest to spójne państwo.

2. Poziom bezrobocia w Andaluzji i Katalonii

Regionalizacja Hiszpanii jest prawdopodobnie przyczyną tak dużego zróżnicowania tego kraju. Każda wspólnota autonomiczna cechuje się zupełnie innymi wartościami, charakterystycznymi tylko dla tego konkretnego obszaru. Wspólnym mianownikiem prawie wszystkich regionów Hiszpanii jest ich duża atrakcyjność turystyczna. Podczas gdy w Andaluzji mamy do czynienia z największym poziomem bezrobocia, to w kontekście rozwoju ekonomicznego oraz stanu rynku pracy Katalonia wypada znacznie korzystniej. Prężnie się rozwija i jest obecnie jedną z najlepiej funkcjonujących wspólnot autonomicznych pod względem gospodarczym w Hiszpanii. Coraz częściej mówi się, że Katalończycy zgłaszają chęć oderwania się od reszty kraju i stworzenia samodzielnego państwa. Kwestia słuszności, a w dalszej perspektywie realizacji tej koncepcji, jest dyskusyjna, wymaga także głębokiej analizy. Nie ulega wątpliwości, że Katalonia, której stolicą jest Barcelona, to atrakcyjny obszar pod względem turystycznym, podobnie zresztą jak Andaluzja. Rokrocznie tereny te odwiedzają tysiące turystów z całego świata, jednak to w Katalonii coraz więcej znanych marek lokuje swoje zakłady produkcyjne, zwiększając tym samym liczbę nowych miejsc pracy. Stąd też sytuacja ekonomiczna w Katalonii jest korzystniejsza w porównaniu z innymi regionami Hiszpanii. Problem bezrobocia oraz spadek aktywno-

ści zawodowej w ostatnich latach jest tam odczuwalny, ale jego poziom nie jest jeszcze tak bardzo dramatyczny. Można pokusić się o stwierdzenie, że Katalonia jest swego rodzaju „silnikiem”, który pobudza i napędza inne regiony. Najlepszym dowodem powyższego stwierdzenia jest poziom bezrobocia właściwy dla tego regionu. Mapa przedstawiona poniżej (rys. 1) ukazuje stopę bezrobocia w Hiszpanii, w podziale na poszczególne wspólnoty autonomiczne.

Stopa bezrobocia: 23,70

Rys. 1. Stopa bezrobocia w poszczególnych regionach Hiszpanii w 2015 r.

Źródło: [www 5].

Najniższa stopa bezrobocia na początku badanego 2015 r. odnotowana została w regionach: Nawarra – 14,9%, Kraj Basków – 16,6%, La Rioja – 17,2%. Katalonia figuruje z wartością stopy bezrobocia na poziomie niecałych 20% (dokładnie 19,9%). Jest to wynik alarmujący, jednak mimo wszystko znacznie niższy niż w innych regionach, w których stopa bezrobocia oscyluje nawet w granicach 34%. Tak wysokie wskaźniki są wynikiem zarówno niedopasowania strukturalnego na rynku pracy, jak i głębokiego kryzysu na rynku nieruchomości. Rozkwit inwestycji budowlanych ze środków unijnych pozwolił znacznie obniżyć liczbę osób bezrobotnych, jednak czas napływu ogromnych środków pieniężnych z Unii Europejskiej się skończył, a wraz z nim spadła ilość realizowanych inwestycji [Escolar, 2012, s. 26]. Na przestrzeni ostatnich lat obserwujemy znaczny wzrost stopy bezrobocia we wszystkich regionach Hiszpanii. Drastyczny wzrost nastąpił na przełomie 2008 i 2009 r. Prawdopodobnie był to wynik kryzysu finansowego, a także drastycznego spadku cen nieruchomości.

Pęknięcie tzw. bańki cenowej na rynku nieruchomości doprowadziło do 15% spadku i pociągnęło za sobą falę zwolnień, m.in. w sektorze budownictwa. Redukcja zatrudnienia w wymienionej branży równa była ok. 45% i wynosiła blisko milion osób [www 3].

Wysokość stopy bezrobocia dla dwóch analizowanych regionów: Katalonii i Andaluzji została zaprezentowana na rys. 1 i wyniosła odpowiednio: 19,9% oraz 34,2%. Dla całej Hiszpanii na koniec 2015 r. stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie 23,7%.

Skala bezrobocia w Hiszpanii jest ogromna i utrzymuje się na podobnym, bardzo wysokim poziomie już od kilku lat. Z danych systematycznie przedstawianych przez hiszpański urząd statystyczny jednoznacznie wynika, że sytuacja w ostatnich latach w tym kraju była zatrważająca. Liczba osób pozostających bez pracy nieustannie rosła, co prezentuje tab. 1.

Tabela 1. Stopa bezrobocia w Hiszpanii w latach 2005-2015

Stopa bezrobocia	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hiszpania	9,2	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1	24,4	22,1
Mężczyźni	7,1	6,3	6,4	10,0	17,7	19,6	21,0	24,6	25,6	23,6	20,8
Kobiety	12,0	11,3	10,7	12,8	18,1	20,2	21,8	25,0	26,7	25,4	23,6

Źródło: [www 4].

Rok 2015 pozwala na nieco bardziej optymistyczne prognozy, gdyż obserwuje się spadek badanego wskaźnika. Jednak dalszy wzrost liczby osób zatrudnionych wymaga prowadzenia nieprzerwanych działań w celu aktywizacji hiszpańskiego społeczeństwa, które zniechęcone utrzymującym się brakiem perspektyw na uzyskanie stałej pracy, wielokrotnie w ogóle przestaje szukać pracy i staje się zupełnie nieaktywne zawodowo. Niestety coraz częściej mówi się też, że Hiszpania nie jest krajem dla młodych ludzi, gdyż szanse na znalezienie zatrudnienia w tej grupie wiekowej są w ostatnich latach bardzo małe. W niektórych regionach poziom stopy bezrobocia osób do 25. roku życia przekracza 50%. Skutkiem takiego stanu są coraz częstsze emigracje zarobkowe ludzi młodych do krajów, gdzie mają szansę pracować i rozwijać się. W dłuższej perspektywie spowoduje to pogłębienie się problemu „starzenia się” społeczeństwa, który obecnie nie jest w Hiszpanii tak silnie widoczny, jak w innych krajach Europy.

3. Sytuacja kobiet na hiszpańskim rynku pracy

Współczesny rynek pracy w krajach europejskich, w świetle przemian ostatnich lat, boryka się z wieloma problemami. Jednym z nich jest segregacja, która w sposób negatywny oddziałuje na poszczególne grupy zawodowe. Coraz

częściej w pracach naukowych podejmuje się temat dyskryminacji kobiet, które ze względu na wiele czynników oraz uwarunkowań mają nieco utrudnioną sytuację na rynku pracy, a ich droga do awansu jest często zdecydowanie dłuższa. Segregacja oparta na płci związana jest zazwyczaj z pewną ideologią i uwarunkowaniami społecznymi oraz kulturowymi. Niewielki procent mężczyzn godzi się na pracę pod kierunkiem kobiety, co więcej, to one same często niepewne swoich możliwości rezygnują z wyższych, lepiej płatnych stanowisk [Roman (red.), 2005, s. 161]. Bariery rozwoju przedsiębiorczości wśród kobiet najczęściej jest brak wiary w swoje możliwości oraz stereotyp, przypisujący kobietom brak kompetencji. Niejednokrotnie zdarza się, że kobiety same się dyskryminują, poddając się panującym w społeczeństwie podziałom, zgodnie z którymi kobieta zajmuje się dziećmi, a mężczyzna zarabia i utrzymuje rodzinę. Proces wychowania też nie jest tutaj bez znaczenia, gdyż wpajane od najmłodszych lat przekonanie o pozycji i zadaniach każdej z płci warunkuje sposób postrzegania świata w dorosłym życiu [Gawrycka, Wasilczuk, Zwiech, 2007, s. 42]. Choć kobiety na rynku pracy nie mają łatwej sytuacji, niejednokrotnie radzą sobie lepiej niż mężczyźni. Wiele zależy od nich samych, od ich własnych przekonań i wiary w swoje możliwości.

Kobiety na rynku pracy w Hiszpanii są aktywne i, podobnie jak w innych krajach, często zmuszone do dbania o własną sytuację materialną, co wynika m.in. z przedwczesnej śmierci małżonka lub innych sytuacji rodzinnych. Zazwyczaj pensja jednego członka rodziny jest zdecydowanie zbyt niska, by utrzymać gospodarstwo domowe na choćby średnim poziomie. W Hiszpanii, po latach nieaktywności kobiet na rynku pracy spowodowanej wspomnianym już brakiem możliwości kształcenia się, można zaobserwować znaczny wzrost ich przedsiębiorczości [Villar Notario, 2010, s. 14]. Zakładają one własną działalność gospodarczą lub znajdują zatrudnienie w istniejących firmach. To prawdopodobnie zasługa większej elastyczności, otwartości i gotowości do przekwalifikowania się. Przedstawiona poniżej tab. 2 ujmuje współczynnik aktywności zarówno kobiet, jak i mężczyzn w Katalonii oraz Andaluzji na tle całej Hiszpanii.

Tabela 2. Współczynnik aktywności zawodowej w całej Hiszpanii oraz Andaluzji i Katalonii

Współczynnik aktywności zawodowej	Hiszpania			Andaluzja			Katalonia		
	Wszyscy	Mężczyźni	Kobiety	Wszyscy	Mężczyźni	Kobiety	Wszyscy	Mężczyźni	Kobiety
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
2005	57,4	68,8	46,4	54,7	67,7	42,1	62,1	72,4	52,1
2006	58,6	69,2	48,5	55,5	68,7	42,7	62,9	72,7	53,4
2007	59,3	69,4	49,5	56,4	67,2	46,1	63,3	72,7	54,1

cd. tabeli 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2008	60,1	69,5	50,9	57,5	68,5	47,1	64,0	72,9	55,3
2009	60,2	68,6	52,0	58,2	68,2	48,7	63,5	71,4	55,9
2010	60,3	68,2	52,7	58,6	67,6	50,0	63,8	71,2	56,6
2011	60,3	67,6	53,4	58,6	67,0	50,6	64,1	70,8	57,6
2012	60,4	67,1	54,0	59,0	67,0	51,7	63,4	69,6	57,5
2013	60,0	66,4	53,9	58,8	66,0	52,1	63,1	69,0	57,6
2014	59,6	65,8	53,7	58,8	65,7	52,4	62,6	68,0	57,5
2015	59,5	65,7	53,7	58,8	66,2	51,7	62,3	67,9	57,0

Źródło: [www 6].

Zaprezentowane dane doskonale ujmują specyfikę hiszpańskiego rynku pracy. Zaobserwować można ciągłą poprawę współczynnika aktywności zawodowej wśród kobiet, natomiast wartość tego wskaźnika dla mężczyzn nieustannie maleje. Stąd też współczynnik aktywności zawodowej w całej Hiszpanii od jedenastu lat niezmiennie oscyluje w granicach 60%. Pozytywny wpływ na obecną, trudną rzeczywistość na hiszpańskim rynku pracy ma wzmożona aktywność kobiet w sferze zawodowej. Od dłuższego czasu stanowią one znaczny odsetek osób podejmujących pracę lub zakładających własną działalność. Podczas gdy, np. w Andaluzji w 2005 r. współczynnik aktywności zawodowej kobiet wynosił niecałe 43%, to w ubiegłym roku sięgał już 52%. Jest to doskonały wynik, aczkolwiek mimo poprawy ogólnych wskaźników należy zaznaczyć, że wśród mężczyzn współczynnik w ciągu ostatnich 11 lat spadł, co świadczy o mniejszej ich aktywności na rynku pracy. Być może jest to kwestia niedopasowania kwalifikacji do obecnych wymagań i dodatkowo niechęć do zmiany zawodu. W celu dokładniejszego zbadania opisywanego wskaźnika obliczone zostały indeksy zmian o podstawie stałej, których wartości przedstawione zostały w tab. 3.

Tabela 3. Indeksy zmian o podstawie stałej współczynnika aktywności zawodowej wśród kobiet i mężczyzn w całej Hiszpanii oraz dwóch wybranych regionach

Współczynnik aktywności zawodowej		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hiszpania	kobiety	100,0	104,5	106,7	109,7	112,1	113,6	115,1	116,4	116,2	115,7	115,7
	mężczyźni	100,0	100,6	100,9	101,0	99,7	99,1	98,3	97,5	96,5	95,6	95,5
Andaluzja	kobiety	100,0	101,4	109,5	111,9	115,7	118,8	120,2	122,8	123,8	124,5	122,8
	mężczyźni	100,0	101,5	99,3	101,2	100,7	99,9	99,0	99,0	97,5	97,0	97,8
Katalonia	kobiety	100,0	102,5	103,8	106,1	107,3	108,6	110,6	110,4	110,6	110,4	109,4
	mężczyźni	100,0	100,4	100,4	100,7	98,6	98,3	97,8	96,1	95,3	93,9	93,8

Źródło: Na podstawie: [www 4].

Indeksy, które zostały policzone, wskazują na zmiany w rozpatrywanym obszarze badań. Jednak, aby analiza była pełna, należy wskazać wartość ogólną dla każdej grupy w latach 2005-2015. W tym miejscu wykorzystany został na-

stępujący wzór określający średnią geometryczną, czyli pierwiastek n -tego stopnia z iloczynu n zmiennych:

$$i_g = \sqrt[n]{y_1 y_2 \dots y_n}$$

Wyniki obliczeń średniej geometrycznej oraz średniego tempa zmian zarówno dla kobiet, jak i dla mężczyzn prezentuje tab. 4. Na podstawie otrzymanych wartości podjęta została próba sformułowania wniosków dotyczących hiszpańskiego rynku pracy.

Tabela 4. Średnia geometryczna oraz tempo zmian współczynnika aktywności zawodowej wśród kobiet i mężczyzn w Hiszpanii oraz dwóch wybranych regionach

Współczynnik aktywności zawodowej		Średnia geometryczna	Średnie tempo zmian
Hiszpania	kobiety	101,47	1,47
	mężczyźni	99,54	-0,46
Andaluzja	kobiety	102,08	2,08
	mężczyźni	99,78	-0,22
Katalonia	kobiety	100,90	0,90
	mężczyźni	99,36	-0,64

Źródło: Na podstawie: [www 4].

Zgodnie z otrzymanymi wynikami można stwierdzić, iż tempo zmian współczynnika aktywności zawodowej wśród kobiet w Hiszpanii jest wyższe, aniżeli w grupie mężczyzn. W obu regionach, Katalonii i Andaluzji, rokrocznie coraz więcej kobiet podejmowało pracę lub zakładało własną działalność. Natomiast średnie tempo zmian współczynnika aktywności zawodowej wśród mężczyzn przyjęło dla obu regionów oraz całej Hiszpanii wartości ujemne, co wskazuje, iż z roku na rok przybywało osób bezrobotnych w tej grupie. Badanie potwierdza przyjętą na hipotezę, która zakładała, iż kobiety w Hiszpanii zdecydowanie lepiej radzą sobie na rynku pracy.

Podsumowanie

W artykule podjęty został problem bezrobocia kobiet, który jest niezwykle istotny i palący z punktu widzenia poprawnego funkcjonowania społeczeństwa. Uwaga skupiona została na Hiszpanii i specyfice tego kraju. Wskazano charakter oraz przyczyny problemu, a także, wykorzystując dane zaczerpnięte z hiszpańskiego urzędu statystycznego, wskazano tendencje ubiegłych jedenastu lat. Całość przeprowadzonych analiz pozwoliła uzmysłowić znaczenie problemu, z którym Hiszpanie mają do czynienia w ostatnich latach. Niewątpliwie kobiety w Hisz-

panii również doświadczają zjawiska dyskryminacji na rynku pracy, mimo to każdego roku coraz więcej z nich podejmuje pracę zawodową. Wyrazem tego jest rosnący współczynnik aktywności zawodowej oraz większa dynamika zatrudnienia w porównaniu z tymi samymi wskaźnikami wśród mężczyzn. Z zagadnieniem bezrobocia spotykamy się obecnie bardzo często, stąd też nie powinniśmy pozostawać obojętni wobec niego, szczególnie, iż jest to zjawisko powodujące wiele negatywnych następstw.

Literatura

- Choraǳwicka B. (2006), *Droga do Europy – hiszpańskie zmagania z bezrobociem*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Escolar I. (2012), *La crisis en 100 apuntes*, Penguin Random House Grupo Editorial, España.
- Gawrycka M., Wasilczuk J., Zwiech P. (2007), *Szklany sufit i ruchome schody – kobiety na rynku pracy*, CeDeWu.pl, Warszawa.
- Roman A. (red.) (2005), *Edukacja i przedsiębiorczość a bezrobocie*, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok.
- Villar Notario A. (2010), *Mujeres y mercado laboral en Espana: cuatro estudios sobre la discriminación salarial y la segregación laboral*, Fundación BBVA, Bilbao.
- Wach K. (2007), *Europejski rynek pracy*, Wolters Kluwer, Kraków.
- [www 1] <http://obserwatorpolityczny.pl/?p=16651> (dostęp: 30.03.2016).
- [www 2] http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment_statistics/pl (dostęp: 4.04.2016).
- [www 3] <http://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/strefa-euro/rynek-pracy-w-hiszpanii-kryzys-bezrobocie/> (dostęp: 4.04.2016).
- [www 4] http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment_statistics/pl (dostęp: 5.04.2016).
- [www 5] <http://www.elblogsalmon.com/mundo-laboral/la-epa-muestra-el-primer-retroceso-real-del-paro-en-esta-crisis-mapa> (dostęp: 5.04.2016).
- [www 6] <https://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=5701&lang=es> (dostęp: 6.04.2016).

FEMALE UNEMPLOYMENT PROBLEM IN SPAIN DEMONSTRATED ON THE EXAMPLE OF CATALONIA AND ANDALUSIA

Summary: This article discusses labour market problems Spain, has been struggling with over the recent years. It explains reasons for high unemployment and analyses proper rates, published by Spanish Statistical Office and Eurostat. The main focus of the article was put on lack of job opportunities for women and actions undertaken to prevent it.

The aim of this article was to examine and determine the situation of women in two regions: Catalonia and Andalusia. Problem of unemployment in Spain is very important taking into consideration its negative influence on almost all economic indicators, signs of social and financial development.

Keywords: labour market, unemployment, Catalonia, Andalusia.